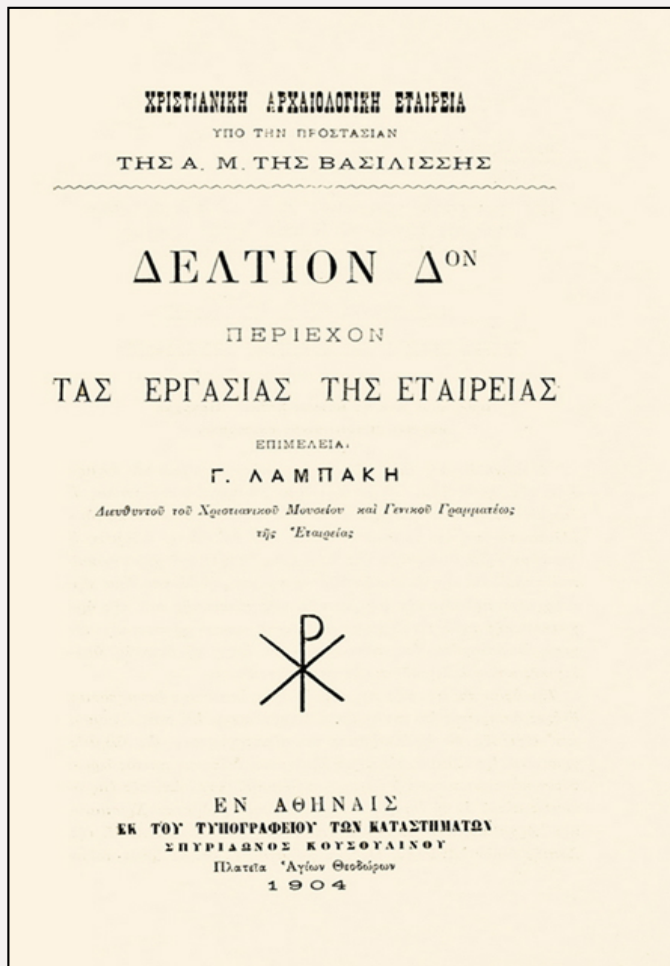

Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας

Τομ. 4, 1904

Μουσείον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας. Μελέται, εργασίαι και περιηγήσεις του έτους 1901

ΛΑΜΠΑΚΗΣ Γεώργιος
<https://doi.org/10.12681/dchae.1586>

Copyright © 1904

To cite this article:

ΛΑΜΠΑΚΗΣ, Γ. (2013). Μουσείον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας. Μελέται, εργασίαι και περιηγήσεις του έτους 1901. *Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας*, 4, 73-84.
doi:<https://doi.org/10.12681/dchae.1586>

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΧΡΗΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Μουσείον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής
Εταιρείας. Μελέται, εργασίαι και περιηγήσεις του
έτους 1901

Γεώργιος ΛΑΜΠΙΑΚΗΣ

Δελτίον ΧΑΕ 4 (1904), Περίοδος Α' • Σελ. 73-84

ΑΘΗΝΑ 1904

e-Publishing

www.deltionchae.org

ΜΟΥΣΕΙΟΝ

ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Γ. ΛΑΜΠΑΚΗ

Διευθυντοῦ τοῦ Χριστιανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου

ΜΕΛΕΤΑΙ, ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΚΑΙ ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1901

Α'. Κατάστασις τοῦ Μουσείου.

Ἐχαρίστως ἀναφέρομεν ὑμῖν, ὅτι ἐν τῷ Μουσείῳ ἡμῶν κατὰ τὸ λήξαν ἔτος 1901, εἰσῆλθον 571 ἀντικείμενα, ἐγγραφέντα ἐν τῷ κώδικι ὑπὸ τοὺς ἀριθμοὺς 2643—3215.

ἤτοι εἰσῆλθον		προῆλθον δὲ	
Χειρόγραφα	4	Ἐξ ἀγορᾶς	7
Ἐντυπα	7	Ἐκ δωρεᾶς τοῦ Μ. Πα- τριάρχου Ἱεροσολύμων κ. Δαμιανοῦ	29
Φωτογραφικὰ ἀπότυπα..	116	Ἐκ δωρεᾶς τῆς Ὁρθ. Κοι- νότητος Βερροίας.....	77
Εἶδη ἀναφλεκτικῶν ὑλῶν καὶ βασανιστηρίων τῶν πρώτων αἰώνων	10	Ἐκ δωρεᾶς ἐξ Ἀγ. ὄρους	93
Συλλογὴ ἀντικειμένων ἀπὸ κατακομβῶν	14	Ἐκ δωρεᾶς τῆς Μονῆς Δομποῦ	6
Συλλογὴ ἀρωματικῶν εἰ- δῶν τῆς Ἐκκλησίας ..	19	Ἐκ δωρεᾶς τοῦ Προέδρου τῆς Ἐταιρείας κ. Ἀρι- στείδου Παππούδωφ ..	103
Διάφορα ἀντικείμενα.....	401	Ἐκ δωρεᾶς Γ. Λαμπάκη	224
		Ἐκ δωρεᾶς διαφόρων ..	22
		Φροντιδ. τῆς Διευθύνσεως	2

Τὸ ὅλον 571.

Τούτων ἀξιολογώτεραί εἰσι ἡ ἐν ἀπὸ τῶν κατακομβῶν συλλογὴ (ἀριθ. 2678—2691) καὶ ἡ δωρεὰ τοῦ Μ. Πατριάρχου Ἱεροσολύμων κ. Δαμιανοῦ (2811—2839).

Τὸ Μουσεῖον ἡμῶν κατὰ τὸ λήξαν ἔτος 1901, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ ἐν αὐτῷ βιβλίου τῶν ἐγγραφομένων ἐπισκεπτῶν, ἐπεκέφθησαν 5948.

ἦτοι κατὰ

Ἰανουάριον.....	395	Ἰούλιον	306
Φεβρουάριον.....	544	Αὐγουστον.....	490
Μάρτιον.....	612	Σεπτέμβριον	714
Ἀπρίλιον	748	Ὀκτώβριον	615
Μαῖον	476	Νοέμβριον	300
Ἰούνιον.....	442	Δεκέμβριον	305

Τὸ ὅλον 5948 (1)

Β'. Περιηγήσεις ἡμῶν κατὰ τὸ ἔτος 1901.

Καὶ πάλιν διὰ πολλοστήν φοράν τὸ **Ναύπλιον** (1 Μαΐου 1901) ἐξητάσαμεν, καὶ ἰδίᾳ τὸ παρεκκλήσιον τοῦ στρατιωτικοῦ Νοσοκομείου, εἰς ὃ οὐδὲν λόγου ἄξιον ἀντικείμενον εὗρομεν.

Τῇ 4 ὅμως Μαΐου ὑπὸ τοῦ κ. Π. Κοβατζῆ ὀδηγούμενοι, μεταβάιντες εἰς τὸν ξυλουργὸν Β. Μαρούσην ὅπως πληροφορηθῶμεν περὶ χηλογεγραμμένης πλακῆς ἀντιμηνσίου, ἣν ποτε ἐν Ἀργεῖ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ μακαρίτου Δεσύλλα εἶδομεν, εἰς ὃν ἦν ὑπηρετὴς ὁ ἀνωτέρω ξυλουργός, ἀπροσδοκῆτως καὶ ἐκθαμβοὶ ἀνεύρομεν ἔγγραφον, ὅπερ ἀπὸ τῆς πτώσεως πολλοὶ ἐπεθύμησαν νὰ ἴδωσι καὶ οὐκ εἶδον, δι' ὃ ποταμοὶ ἐχύθησαν αἱμάτων, καὶ εἰς ὃ τὴν παῦσιν τῶν δεινῶν τῆς αἰχμαλωσίας ἠλπισαν οἱ πατέρες ἡμῶν.

Τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἦν ἐπίσημον βασιλικὸν γράμμα, γαλλιστὶ γεγραμμένον, δι' οὗ ὁ βασιλεὺς Λουδοβῆκος τὴν γνησίαν βασι-

(1) Ὡς συνήθως οὐδὲ τοῦ $\frac{1}{8}$ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐπισκεπτομένων ἐγγραφομένου, οὗτοι ἀνέρχονται περίπου εἰς 17844.

λικὴν καταγωγὴν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ὁθωνος πιστοποιῶν, ἐδήλου πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Γερουσίαν, ὅτι, θείᾳ προνοίᾳ, τῆς Ἑλλάδος, τῆς ἐνδόξου ταύτης πατρίδος τοῦ Μιλτιάδου καὶ τοῦ Περικλέους, ἀνεξαρτήτου Κράτους κηρυχθείσης, ἀπέστειλεν ὡς βασιλέα τὸν ζητηθέντα πολυηγαπημένον υἱὸν αὐτοῦ Ὁθωνα.

Ἴδου ὡς ἔχει κατὰ μετάφρασιν τὸ πολύτιμον τοῦτο ἔγγραφο⁽⁴⁾, δι' οὗ μετὰ τοσοῦτων αἰώνων δουλείαν ἠξιώθη καὶ πάλιν ἡ ἀναγεννηθεῖσα Χριστιανικὴ Ἑλλάς τοῦ πρώτου Χριστιανοῦ αὐτῆς βασιλέως.

Κύριοι Γερουσιασταί !

Ἔλαβον μετ' ἐξειδιασμένης εὐχαριστήσεως τὸ ἀπὸ 1/13 τοῦ παρελθόντος Ἀπριλίου Ἑμέτερον διάγγελμα, δι' οὗ Μὲ ἐκφράζετε τὰ αἰσθήματα τοῦ Ἑμέτερου ἔθνους περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ φιλιότου καὶ περιποθήτου Μου υἱοῦ, τοῦ Πρίγκηπος Ὁθωνος τῆς Βαυαρίας, εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀναγεννωμένης πατρίδος τοῦ Μιλτιάδου καὶ τοῦ Περικλέους.

Μεγίστην ἀποδίδω ἀξίαν εἰς τὴν πάνδημον ψῆφον λαοῦ, διδασχθέντος διὰ πολυχρονίων δυστυχημάτων τ' ἀληθῆ αὐτοῦ συμφέροντα. Ἀναγνωρίζω ἐν τῇ δι' Ἑμῶν διαβιβαζομένη Μοι αὐτοῦ φωνῇ τὴν θέλησιν τοῦ Ἑψίστου, ὅστις διὰ τῶν οἰκτιρωμῶν αὐτοῦ ἔνευσε νὰ ἐπιθέσῃ τέρμα εἰς τὰ δεινά, ὑφ' ὧν ἡ Ἑλλάς κατετρώχετο.

Πληρωθήσεται ἡ ἀπόφασις τῆς θείας Προνοίας, καὶ Πρίγκηψ τοῦ Οἴκου μου φαίνεται παρ' αὐτῆς προσωρισμένος νὰ ἐπαναγάγῃ ἐν μέσῳ τῶν λαῶν τῆς ἀναγεννωμένης Ἑλλάδος ἡμέρας εἰρήνης καὶ εὐδαιμονίας· δοξάζω τὸν Θεὸν μεθ' Ἑμῶν. Ὁ Κυριόρχης Σας θέλει ἐντὸς ὀλίγου σπεύσει εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν εὐχῶν Σας.

(4) Ἀντίγραφον ἐκ τοῦ : « Συλλογὴ τῶν εἰς τὸ Ἐξωτερικὸν δημόσιον δίκαιον τῆς Ἑλλάδος ἀναγομένων ἐπισήμων ἐγγράφων. Ἐκδοθεῖσα ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Ι. Σούτσου. Ἀθῆναι, 1858 . σελ. 291.

Πρὸ αὐτοῦ δὲ θέλουσι προηγηθῆ εἰς τὴν Ἑλλάδα, πρὸς σχηματισμὸν τῆς ἐπὶ τῆς ἀνηλικιότητος αὐτοῦ Ἀντιβασιλείας, ἄνδρες ὑπὸ Ἐμοῦ ἐκλεχθέντες. Ἐμπνέονται καὶ οὗτοι, ὡς καὶ ὁ υἱὸς Μου, ἐκ τῶν αὐτῶν, ὧν καὶ Ἐγὼ αἰσθημάτων, ἐπὶ ἀγαθῶ τῆς Ὑμετέρας Πατρίδος. Περιστοιχίσατε αὐτοὺς διὰ τῆς πίστεως καὶ τῶν φώτων Σας. Θέλσιντε οὕτως ἀσφαλίσαι τὰ ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους εὐτυχῆ ἀποτελέσματα τῆς ἐν μέσῳ Ὑμῶν ἐμφανίσεως αὐτῶν, εἰς ὁσταθερῶς ἀποβλέπουσιν αἱ ἠνωμένα προσπάθειαι τῶν ἀγαθῶν πολιτῶν. Ὁ Κύριος διατηρεῖ Ὑμᾶς ὑπὸ τὴν ἀγίαν καὶ κραταιὰν αὐτοῦ σκέπην.

Ἐν τοῖς Λουτροῖς Βρυκενάης τῆ 10]22 Ἰουλίου 1832.

ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ

Βαυῶνος Γκίξε.

Ἐπὶ τοῦ φακέλλου εὔρηται ἡ μεγάλη σφραγὶς τοῦ Βαυαρικοῦ Κράτους, φέρουσα ἐν μέσῳ τὸ Βαυαρικὸν στέμμα, ἐκατέρωσε τὰ στοιχεῖα A. D. καὶ πέριξ : «LUDOVICUS DEI GRATIA REX BOIOARIA»⁽¹⁾.

Τῆ 7 Αὐγούστου, ἐν συνοδείᾳ τοῦ Πανοσιωτάτου ἀρχιμανδρίτου κ. Ἐλευθερίου Καστρηνσίου, ἀνεχωρήσαμεν ἐκ Πειραιῶς διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀτμοπλοίου «Πηνειὸς» διὰ τὴν Θεσσαλονίκην.

Τῆ 9 Αὐγούστου ἀφίχθημεν εἰς τὴν δυσὶν ἐπιστολαῖς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου κεκοσμημένην ἱστορικὴν καὶ ὠραίαν Θεσ-

(1) Εὐτυχεῖς ὅτι συνετελέσαμεν εἰς τὴν διάσωσιν τοιοῦτου ἐπισήμου βασιλικοῦ ἐγγράφου, δι' οὗ δηλοῦται ἡ ἀπὸ ἐπισήμου βασιλικοῦ αἵματος καταγωγὴ τοῦ πρώτου μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν Χριστιανοῦ βσιλέως τῆς Ἑλλάδος, δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως κ. Γ. Θεοτόκην ἐγνωρίσαμεν τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου ἐγγράφου, καὶ ὅτι ἠθέλομεν λάβει τὴν Ὑψηλὴν τιμὴν νὰ παραδώσωμεν αὐτὴ εἰς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα, ὅπως διατάξῃ ἵνα κατατεθῆ τοῦτο ὅπου ἡ Α. Μ. ἤθελε θεωρήσει καλόν.

σαλονίκην⁽⁴⁾, πέμπτην ταύτην πόλιν, ἣν ἐν Μακεδονίᾳ ἀπὸ Νεαπόλεως, Φιλίππων, Ἀμφιπόλεως καὶ Ἀπολλωνίας ἐπεσκέφθη ὁ Ἀπόστολος Παῦλος.

Ἐνταῦθα ἐξητάσαμεν πᾶσαν τὴν Χριστιανικὴν Ἀρχαιολογίαν τοῦ τόπου. πρὸ παντὸς τὸν τόπον ὅπου ἡ ἐπιτόπιος παράδοσις ἀναφέρει ὅτι ἐκήρυξεν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος⁽⁴⁾, τὰ ιστορικὰ τείχη τοῦ φρουρίου τῆς κατ' ἐξοχὴν πόλεως τοῦ μεγαλομάρτυρος Δημητρίου, τὴν θριαμβευτικὴν ἀψίδα τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, ὑπενθυμίζουσιν τὴν ἕξωθεν τοῦ Κολοσσαίου ἐν Ρώμῃ ἑτέραν τούτου ἀψίδα καὶ τὸν ἀρχαῖον ἵππόδρομον, ἔνθα ἐγένετο ἡ ἐπὶ τοῦ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου σφαγὴ τῶν 7,000.

Ἐξητάσαμεν πάντας τοὺς ἀρχαίους ναοὺς καὶ ἰδίᾳ τὸν κυκλικὸν (διαμετρ. 25 μέτρων) ναὸν τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου φέροντα λαμπρὰ ψηφοθετήματα Δ'—Ε' αἰῶνος, τὴν Βασιλικὴν τοῦ Ἀγίου Δημητρίου, ἐν ἧ καὶ ὁ τάφος τοῦ μεγαλομάρτυρος, ἔνθα ἐξέχουσιν ἡ λαμπρὰ αὐτῆς γυναικωνίτις, τὰ φυλλοφόρα αὐτῆς κιονόκρανα, ἡ πρὸ ταύτης μονόλιθος φιάλη κλ.

Ἐξητάσαμεν τὸν ναὸν τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, δι' ἐξόχου κεραμοπλαστικῆς τέχνης κεκοσμημένον (Εἰκὼν 14), τὸν ἐπὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ οἰκοδομηθέντα ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας, ἐν ᾧ ὁ ἀπὸ ὀφίτου λίθου μαρμαρίνος ἄμβων καὶ τὰ λαμπρὰ ψηφοθετήματα.

(4) Περὶ Θεσσαλονίκης ἰδέ·

«Διάφορα περὶ Θεσσαλονίκης σημειώματα» ὑπὸ Β. Α. Μυστακίδου. Κ] λισ. 1899—1900.

«Θεσσαλονίκης Βυζαντιακοὶ ναοὶ καὶ ἐπιγράμματα αὐτῶν» ὑπὸ Π. Ν. Παπαγεωργίου ἐν τῷ Byzantinische Zeitschrift. Krumbacher. «Un édit de l'Empereur Justinien II. en faveur de la Basilique de Saint Démétrius à Salonique κλ.» par P. N. Papageorgiu. Leipzig. 1900.

(1) Γνωστὸν ὅτι ἐκ Θεσσαλονίκης ἐξεδίωξαν τὸν Ἀπόστολον Παῦλον οἱ Ἑβραῖοι· οὗτος δὲ ἔνεκα τούτου κατέφυγεν εἰς Βέρροϊαν (Πράξ. ιζ'. 10). Τούτου ἔνεκα μέχρι τοῦ νῦν οἱ ἀπὸ τῶν πέριξ τοὺς Θεσσαλονικεῖς καλοῦσι «Παυλοκατηραμένους».

Εἰκὼν 14.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ ἱερὸς ναὸς τῶν Ἁγ. Ἀποστόλων, φέρων
πλουσιωτάτην κεραμοπλαστικὴν διακόσμησιν.

Ἐπεσκέφθημεν τοὺς ναοὺς τοῦ Προφήτου Ἡλίου, τοῦ Ἀγ. Παντελεήμονος, τῆς Θεοτόκου, τοῦ Ἀγίου Μηνᾶ, τῆς Ἀγ. Θεοδώρας, τῆς Ὑπαπαντῆς, τὴν Μονὴν Βλατέων κλ. κλ.

Πληθὺν ἀντεγράψαμεν Χριστιανικῶν ἐπιγραφῶν Θεσσαλονίκης καὶ ποικίλα ἐφωτογραφήσαμεν τῆς πρωτογόνου ἀρχαίας Χριστιανικῆς τέχνης.

Τῇ 15 Αὐγούστου ἀνεχωρήσαμεν ἐκ Θεσσαλονίκης ἐν τῷ σιδηροδρόμῳ τοὺς ὠραίους ὕμνους τῆς Θεομήτορος μετὰ τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν συνοδίτου ὑποψάλλοντες, καὶ ἀφίχθημεν εἰς **Βέρροϊαν**, ἕκτην ταύτην ἐν Μακεδονίᾳ πόλιν, ἣν ἀπὸ Θεσσαλονίκης ὁ Παῦλος νύκτωρ διωκόμενος κατέλαβεν⁽¹⁾.

Δὲν περιγράφεται ἡ ἱερὰ συγκίνησις, ὑφ' ἧς κατελήφθημεν τοὺς ἐν Βερροίᾳ Ἑλληνας δούλους ἀδελφοὺς ἡμῶν Χριστιανούς ἐπισκεφθέντες.

Ἐν ταύτῃ οὐδεμίαν σχεδὸν ἀφήκαμεν Ἐκκλησίαν ἢ Παρεκκλήσιον, ὧν ὁ ἀριθμὸς περὶ τὰ 50 ἀναβρίνει, ἐν οἷς δὲν ἐσπουδάσαμεν ἢ δὲν περιεγράψαμεν τὰ ἐν αὐτοῖς, τὰς εἰκόνας, τὴν τέχνην, τὰς ἐπιγραφάς, τὰ σκευῆ κλ. κλ.⁽²⁾. Ὅτι πρὸ παντος τὴν ἡμετέραν προσοχὴν ἐκίνησεν ἦτο ὁ ἀνατολικὸς τοῖχος, ἐν ᾧ ἡ κόγχη τοῦ ἡρειπωμένου ναοῦ τοῦ Ἀγίου Νικολάου (Εἰκῶν 15), ἕξοχον ἀληθῶς μνημεῖον ἀρχιτεκτονικῆς κεραμοπλαστικῆς τέχνης, ὅπερ οἱ ἐκεῖ μετὰ τινὰς ἡμέρας προὔτιθεντο νὰ κάτεδαφίσωσι πρὸς ἀνέγερσιν σχολείου, καὶ τὸ ὅποῖον, ἐλπίζομεν ὅτι, ἐσώσαμεν ἀπὸ τῆς ἀνεπανορθώτου αὐτοῦ καταστροφῆς.

Ἐκ Βερροίας εἰς Θεσσαλονίκην ἐπιστρέψαντες, τῇ μεσημβρίᾳ τῆς 19 Αὐγούστου ἀνεχωρήσαμεν διὰ τὸ **Ἅγιον Ὄρος**⁽³⁾, εἰς δ

(1) Πράξ. ιζ'. 10.

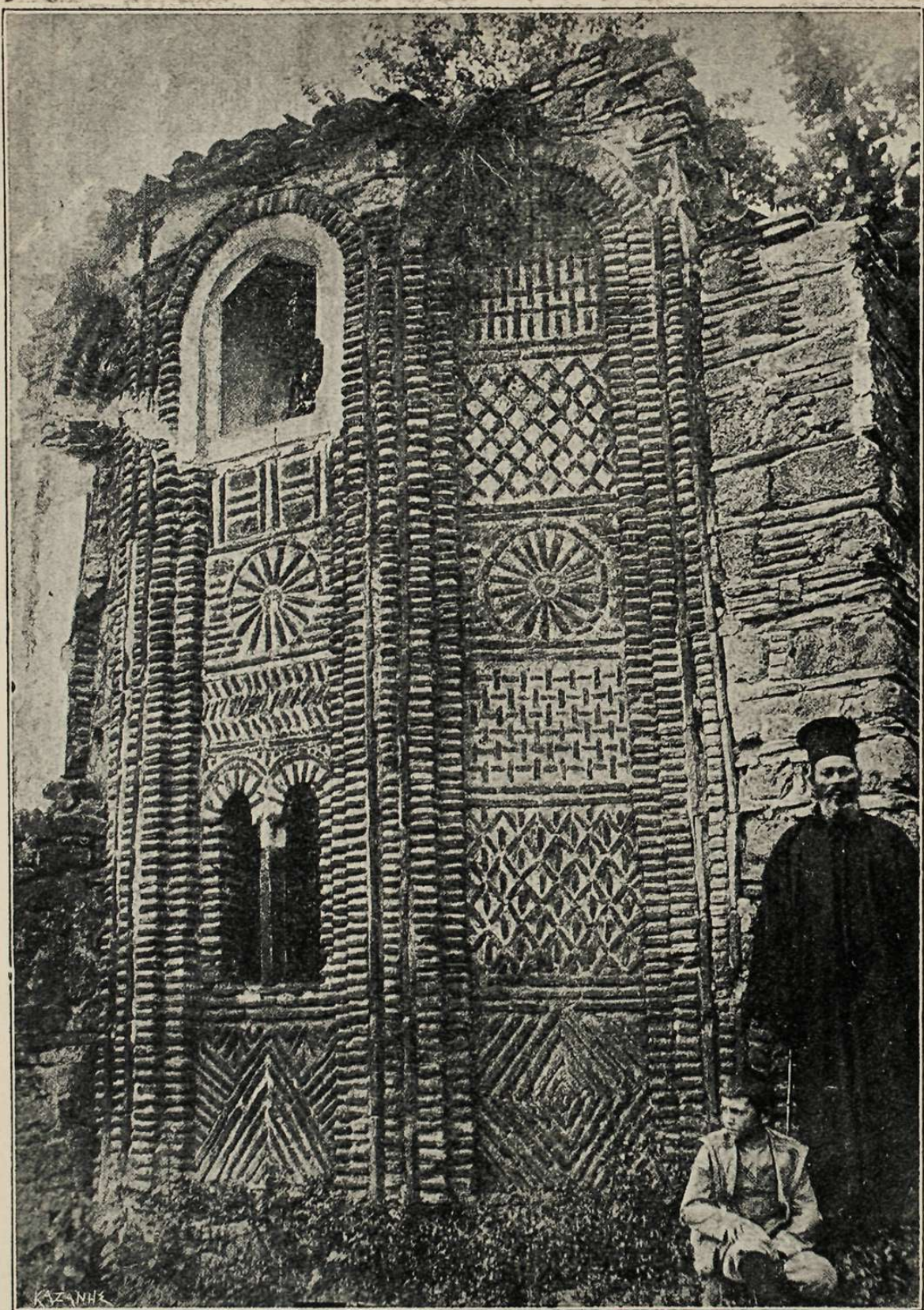
(2) Ἴδιος λόγος ἐκτενῶς δηλώσει τὰς περὶ τὴν Βέρροϊαν σπουδὰς, μελέτας καὶ ἐρεῦνας ἡμῶν.

(3) Περὶ Ἀγίου ὄρους ἰδὲ

«Die Kunst in den Athos—Klöstern von Heinrich Brocchhaus. Leipzig. 1891».

«Τὸ Ἅγιον ὄρος, ὑπὸ Γερασ. Σμυρνάκη» Ἀθῆναι. 1903».

«Recueil des inscriptions chrétiennes du Mont Athos. par G. Millet, I. Pargoire et L. Petit. première partie. Paris. 1904».

Εἰκὼν 15.

Κεραμοπλαστικὴ διακόσμηση ἐπὶ τῆς κόγχης τοῦ ἐν
Βερροῖα ἠρειπωμένου ναοῦ τοῦ Ἁγ. Νικολάου,

μετὰ τὸ μεσονύκτιον ἀφίχθημεν ἐν μέσῳ ἀπλέτου φωταψίας τοῦ λιμένος τῆς Δάφνης, τῶν ἐκεῖ τὴν ἐπέτειον τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσεως τῆς Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου ἑορταζόντων. Ἐν Δάφνῃ ὑπνώσαντες, τὴν πρωτὴν ἀνήλθομεν εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Ξηροποτάμου, ἐν ἣ διημερεύσαμεν ταύτην σπουδάζοντες.

Ἐκεῖθεν ἀνήλθομεν εἰς τὰς Καρυάς, ἔνθα εὐπρεπέστατον κατάλυμα προητοιμάσθη ἡμῖν τὸ τοῦ, νῦν ἐν μακαριστοῖς, Βαρθολομαίου τοῦ Ἰβηρίτου. Τῇ πρωτῇ τῆς 21 Αὐγούστου εὐθὺς μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Καϊμακάμη, τοῦ μόνου ἐν Ἀγίῳ Ὄρει ἀντιπροσώπου τῆς Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου, μετέβημεν εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τοῦ Πρωτάτου, ἔνθα οἱ Ἐπιστάται τοῦ ἱεροῦ Κοινοῦ προσεφώνησαν ἡμᾶς τὸ «ὥς εὖ παρέστητε»· ἡμεῖς δὲ διὰ μικρᾶς προσλαλιᾶς καὶ ἐν γενικαῖς γραμμαῖς εἰσαγωγῆς εἰς τὰς σπουδὰς τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογίας, ἀνεπτύξαμεν αὐτοῖς τὸν σκοπὸν δι' ὃν ἀφίχθημεν εἰς Ἅγιον Ὄρος.

Κατελθόντες δ' εἶτα ἠρξάμεθα εὐθὺς ἀπὸ τῆς σπουδῆς τοῦ Πρωτάτου, ἔνθα αἱ διάσημοι γραφαὶ τοῦ Πανσελήνου καὶ ἡ ἱερὰ εἰκὼν τοῦ «Ἄξιόν ἐστιν».

Μετὰ ταῦτα ἐν γενικῇ καὶ διαρκεῖ κωδωνοκρουσίᾳ βαθεῖαν προκαλούσῃ συγκίνησιν ἐπὶ τῇ τιμῇ, ἐπεσκέφθημεν τὸ Σεράϊον τοῦ Ἀγίου Ἀνδρέου, ζάπλουτον ἱερὰν Μονὴν τῶν ἡμετέρων ἀγαπητῶν Ῥώσων ὁμοδόξων Χριστιανῶν.

Εἶτα κατὰ σειρὰν ἠρξάμεθα τῆς σοβαρᾶς σπουδῆς καὶ μελέτης τῶν ἐν Ἀγίῳ Ὄρει Μονῶν. Ἐπεσκέφθημεν τὰς Μονὰς τοῦ Κουτλουμουσίου, τοῦ Βατοπαιδίου, τοῦ Ἐσφιγμένου, τοῦ Χιλιανταρίου, τὴν Σκήτην τοῦ Ἀγίου Δημητρίου τῆς Μονῆς Βατοπαιδίου, ἐν ἣ καὶ διενυκτερεύσαμεν, τὴν Μονὴν τοῦ Παντοκράτορος τὴν Μονὴν τοῦ Σταυρονικήτα⁽¹⁾, τὴν Μονὴν τῶν

(1) Ἐνταῦθα εὔρωμεν ἡγουμενεύοντα τὸν νῦν ἐν μακαριστοῖς περιλημμένον ἡμῖν ἐν τῇ Ῥιζαρείῳ Σχολῇ συμμαθητὴν, τὸν ἀρχιμανδριτὴν Θεόφιλον Σταυρονικητιανόν, εἰς οὗ τοὺς ἀτρύτους κόπους ὀφείλεται ἡ διάσωσις τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς. Ἡ Ἐταιρεία ἡμῶν τιμῶσα τὸν ἄνδρα παμψηφεί ἐξελέξατο αὐτὸν μέλος αὐτῆς ἀντεπιστέλλον.

Ἰβήρων, καὶ τὸν Μυλοπόταμον, ἔνθα ἐπὶ μακρὸν φιλοσοφῶν ἐμόναζεν ὁ θεία προνοία Ἠγέτης τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ Οἰκου-
μενικῷ θρόνῳ Ἰωακείμ ὁ Γ'.

Ἐπεσκέφθημεν τὴν Μονὴν τοῦ Καρακάλου, τὴν Μονὴν τῆς
Λαύρας, τὸ ὑπὸ τὴν Ἀγίαν Ἄνναν λαυρεωτικὸν κελλίον τοῦ
Ἀγίου Ἐλευθερίου,⁽⁴⁾ τὴν Μονὴν τοῦ Ἀγίου Παύλου, καὶ τὴν
Μονὴν τοῦ Διονυσίου, ἐν ἧ ἐνετύχομεν κηδεῖα μοναχοῦ.

Ἐπεσκέφθημεν τὴν Μονὴν τοῦ Γρηγορίου, τὴν Ρωσικὴν Μο-

Εἰκὼν 16.

Ἡ Θεοτόκος ἐπιμελουμένη τοῦ παιδὸς Ἰησοῦ.
ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου τοῦ ναοῦ τῆς ἐν Ἄθῳ Μονῆς τοῦ
Δοχειαρίου. (ἔργον τοῦ 1568).

(4) Ἐν τούτῳ διενυκτερεύσαμεν, τοῦ ἡμετέρου συνοδίτου ἀρχιμαν-
δρίτου κ. Ἐλευθερίου Καστρηνοῦ ἀναθέντος ἐντεῦθεν ἐπὶ τῆς κορυφῆς
τοῦ Ἄθῳ, ὅπως τελέσῃ τὴν θεῖαν Μυσταγωγίαν· τῇ μεσημβρίᾳ δὲ τῆς
ἐπομένης (4 Σεπτεμβρ.) συνητήθημεν εἰς τὸ ναύσταθμον [ταρσανᾶν]
τῆς Μονῆς τοῦ Ἀγ. Παύλου.

νήν τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος⁽¹⁾, καὶ τὴν Μονὴν τοῦ Δοχειαρίου, ἐν ἣ ἐπὶ μὲν τοῦ ὑπερθύρου τοῦ ναοῦ εἰκονίζεται ἡ Θεοτόκος ἐπιμελουμένη τοῦ παιδὸς Ἰησοῦ (Εἰκ. 16), ἐπὶ δὲ τοῦ θόλου ὁ Παντοκράτωρ (Εἰκ. 17), ἀμφότερα κάλλιστα ἔργα τοῦ 1568.

Ἐπεσκέφθημεν εἶτα τὴν τοῦ ἡμετέρου σεβ. καθηγητοῦ Νικηφόρου τοῦ Κκλογερᾶ Μονὴν τοῦ Ξενοφῶντος⁽²⁾ καὶ τελευταῖον τὴν Σκήτην τοῦ Ξενοφῶντος.

Εἰκὼν 17.

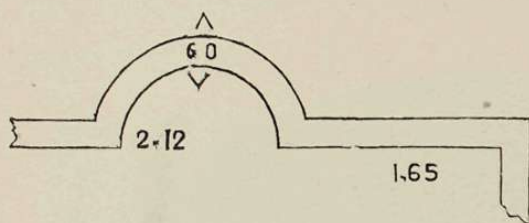
Ὁ Παντοκράτωρ ἐπὶ τοῦ θόλου τοῦ ναοῦ τῆς ἐν Ἀθῶν Μονῆς τοῦ Δοχειαρίου, ἔργον τοῦ 1568.

(1) Ὁσαύτως ἐν γενικῇ καὶ βαρεῖα κωδονοχρυσία ὑπεδέχθησαν ἡμᾶς οἱ Πατέρες τῆς Ρωσικῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος.

(2) Ἐνταῦθα ἀπ' εὐθείας ἐν τῷ Καθολικῷ μεταβάντες, ἱερὸν τρισά-

Τῆ 10 Σεπτεμβρίου δι' Ὀθωμανικοῦ ἀτμοπλοίου ἀνεχωρήσαμεν ἐξ Ἀγίου Ὄρους διὰ Θεσσαλονίκην, ὁπόθεν τῆ ἐπομένη (11 Σεπτ.) ὥρ. 4 μ. μ. ἀνεχωρήσαμεν διὰ Βόλον, ἔνθα ἀφίχθημεν τὴν ἐπομένην (12 Σεπτ.) μ. μ. Τῆ δὲ πρωΐα τῆς 13 μετέβημεν εἰς Λάρισσαν.

Τῆ 15 Σεπτεμβρίου ἐπεσκέφθημεν τὸ πρῶτον τὸν **Τύροναβον**,

Εἰκὼν 18.

**Ἐρείπια ἀρχαίου χριστ. ναοῦ
εἰς τὰ Θεσσαλικά Τέμπη.**

ἐξετάσαντες τοὺς ἐκεῖσε χριστιανικοὺς ναοὺς, καὶ ἀντιγράψαντες ὅσας χριστιανικὰς ἐπιγραφὰς ἠδυνήθημεν νὰ ἀνεύρωμεν.

Τῆ 16 Σεπτεμβρίου ἐπεσκέφθημεν τὰ περιλάλητα διὰ τὴν φυσικὴν αὐτῶν ὠραιότητα Τέμπη ὑπὸ

χριστιανικὴν ἀρχαιολογικὴν ἔποψιν αὐτὰ ἐξετάσαντες.

Κατὰ τὰς ἡμέρας δ' ἐκείνας ὑπὸ τῶν ἐκεῖ ἀνεκαλύφθησαν θεμέλια ἱεροῦ ναοῦ κατὰ τὸ παρατιθέμενον σχέδιον (Εἰκ. 18) ⁽¹⁾.

Ἐπεσκέφθημεν εἶτα τὴν ἔνδοξον τοῦ Ῥήγα πατρίδα, τὰς ὠραίας Φερράς, μεθ' ὧ διὰ Βόλου τῆ 22 Σεπτεμβρίου ἐπανήλθομεν εἰς τὰ ἴδια.

Ἰον ἀνεπέμφαμεν πρῶτον εἰς μνήμην τοῦ Νικηφόρου τοῦ Καλογερά, εἶτα τοῦ διαπρεποῦς τῆς Ἑλληνικῆς Ἱεραρχίας Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξ. Λυκούργου, ὅστις ἄλλοτε μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος ἐπεσκέφθη τὴν Μονὴν ταύτην, καὶ τῆς ἡμετέρας ἀειμνήτου Μητρος. Τῆ 8 δὲ Σεπτεμβρίου καὶ τῶν ἀγράντων ἐκοινωνήσαμεν μυστηρίων ἐν τῇ ἱερᾷ ταύτῃ Μονῇ, τὸν ἀχειρίδωτον μανδύαν ὑπὸ τῆς Ἀδελφότητος περιβληθέντες, ὡς τὴν ἐλαχίστην κουράν τοῦ ἀναγινώσκοντος ἔχοντες καὶ ὡς Σταυροφόρος τοῦ Παναγίου Τάφου.

⁽¹⁾ Λαβόντες ὑπ' ὄψει τὰ ἐπὶ τοῦ ὄρους τοῦ Ὀλύμπου ἐν ἀποκρήμνοις σπηλαίοις εὕρισκόμενα ἐρείπια Ἐκκλησιῶν, τὴν ἀπὸ τοῦ **Η'** αἰῶνος ὑπαρξίν τοῦ ἐκεῖ ἀσκητοῦ Ἰωαννικίου, εἰς ὃν ἀποδίδεται καὶ ἡ εὐχὴ «**Η'** ἐλπίς μου ὁ πατήρ, καταφυγὴ μου ὁ υἱὸς κλπ.», φρονοῦμεν ὅτι πολὺ πρὸ τοῦ Ἀγίου Ὄρους τὰ Τέμπη καὶ ὁ Ὀλυμπος ἐχρησίμευσαν ὡς κρησφύγετα τῶν Μοναχῶν· ἐντεῦθεν δ' οὗτοι ἐτράπησαν εἶτα πρὸς τὸ Ἅγιον Ὄρος.